

OČEKÁVÁNÍ A ZKLAMÁNÍ

ZDENĚK VERMOUZEK

Mgr. ZDENĚK VERMOUZEK

Ředitel České společnosti ornitologické.

Od roku 2010 zabývá výzkumem a ochranou ptáků v České společnosti ornitologické. Koordinuje Jednotný program sčítání ptáků a všeobecně propaguje koncept občanské vědy.

Psát škaredé věci se mi obvykle nechce, ale bohužel jsem popis zkušeností s Operačním programem Životní prostředí (OPŽP) redakci slíbil. Tak nějak by se daly vyjádřit pocity při psaní tohoto článku. Moc pozitivního toho v něm opravdu nebude. OPŽP byl složitý a nepříjemný na administraci už v předcházejícím programovém období, v tom současném se ale použité nástroje na odrazení žadatelů blíží dokonalosti. Anebo máme smůlu, jsme zcela neschopní, všem ostatním šlapou projekty jak na drátkách a jen my se plácáme stále v nějakých problémech. Tento článek není totiž objektivním hodnocením situace, ale jen popisem mých osobních zkušeností.

První překvapení přišlo na podzim 2015, kdy byla konečně vyhlášena výzva na podávání projektů v ochraně přírody. A nebyla tříměsíční, jak bylo do té doby zvykem, ale zkrácená na dva měsíce. Připravit a sehnat všechna potřebná povolení, když úřad má na vyřízení 30 dní a víc, bylo nemožné. Projekt na obnovu mokřadních luk jsme odložili na další výzvu.

Na jaře roku 2016 jsme již byli připravení. Projektová území byla vybraná, jednání s vlastníky byla za námi, obstarali jsme potřebné výjimky od správy CHKO i písemné souhlasy vlastníků. Vyhodili jsme propagaci a všechnu práci svépomocí, aby byl projekt co nejjednodušší a vyhovoval podmínkám OPŽP. V květnu jsme po několika konzultacích s odpovědnou osobou na AOPK, která převzala dohled nad věcnou stránkou projektů, projekt podali. Dva měsíce se nedělo nic, až v polovině července jsme dostali 6 (slovy šest) dní na doplnění žádosti. Bez ohledu na to, že v žádosti skutečně byly některé drobné věcné nejasnosti, valná většina připomínek byla zcela off-topic. Navíc všechny mohla AOPK vznést již v době před podáním projektu, kdy jsme projekt konzultovali. Ani zdaleka zde nebudu vypisovat všechny připomínky, uvedu jen ty nejkřiklavější případy zbytečnosti a nekompetence, se kterými jsme se setkali v tomto i v dalších projektech:

SICE TO CHCEME ZJEDNODUŠIT, ALE POŘÁDEK MUŠÍ BEJT...

Existuje rozumný důvod pro to, aby žadatel

musel elektronicky podepisovat již jednou oficiálně elektronicky podepsané veřejné listiny stažitelné z veřejně přístupného státního informačního systému, například výpis ze spolkového rejstříku? A existuje vůbec rozumný důvod pro to, aby žadatel přikládal jakékoli kopie stažené z veřejných informačních systémů? Vždyť pro jakoukoli kontrolu a pro jakékoli právní jednání je závazný právě ten oficiální zdroj, nikoli jeho kopie. Úplně absurdní je potřeba dokládat dokumenty, které byly podkladem pro vydání platných rozhodnutí (územního rozhodnutí, povolení ke kácení apod.). AOPK se tak de facto snaží kontrolovat činnost stavebních a jiných úřadů, přičemž ovšem komplikuje život především žadatelům.

Zcela mimo sféru rozumného chápání je požadavek na zdůvodnění, proč má žadatel udělené souhlasy a výjimky na větší území, než jakého se týká předkládaný projekt. Pokud přistoupíme na argument, že AOPK/SFŽP musí zkontrolovat, že žadatel nežádá o něco nelegálního, mělo by přece stačit zjištění, že žadatel potřebné výjimky má. A že je má i na jiné lokality je přece z hlediska projektu irelevantní.

Za úvahu ale stojí i sama potřeba dokládat veškerá úřední rozhodnutí již v okamžiku žádosti o projekt. Zajímavé je, že některé jiné evropské dotační programy, například LIFE, něco podobného nepožadují. Předpokládají zkrátka, že žadatel si vše potřebné včas vyřídí a hlavně si povolení shání až ve chvíli, kdy je zřejmé, že dotaci dostal přidělenou, takže nedělá zbytečnou práci. Pokud by žadatel nevyřídil potřebná povolení, nemohl by projekt realizovat a ztratil by nárok na dotaci. Donor tedy odpovědnost přenáší na žadatele, což je dle našeho názoru motivující i ekonomicky nejefektivnější. Některé došlé připomínky bychom si mohli vyložit i jako navádění k padělání listin: V úředních povoleních k žádosti nám chyběl jeden pozemek, k tomu se vztahující připomínka zněla doslova: „je nezbytné doplnit s datem do konce termínu výzvy,“ který ovšem uběhl před dvěma měsíci. Nejhorší je, že většina lidí se nad takovým požadavkem ani nepozastaví a má tendenci považovat jej za vstřícnost úředníka; nesmyslné úřední požadavky jsou přece

normální a vyhovět jim podvodem považujeme taky za normální.

Ve výčtu nesmyslných administrativních požadavků by šlo pokračovat dlouho, takže již jen letem světem: Proč chce úřednice po žadateli zdůvodnění vyšší ceny kácení v mokřadu, když si jí v textu připomínky zdůvodňuje sama a fakticky je jí tedy nutnost vyšších nákladů evidentně jasná? Proč je třeba dodávat čestné prohlášení, že dřevo zůstane vlastníku pozemku, když toto je součástí vydaného souhlasu vlastníka – jak sama úřednice v připomínce uvádí? Proč je potřeba podrobně rozepisovat propagaci („jak často budete informovat a ko-ho...a kde“), když propagace není součástí projektu? Proč se složité výpočty procent vedlejších rozpočtových nákladů nekontrolují ve formuláři automaticky a proč je potřeba dokládat rozpočet současně ve dvou formátech pdf i xls?

AOPK MĚLA PROJEKTY ADMINISTROVAT, PROTOŽE VĚCI ROZUMÍ...

Alespoň tak znělo oficiální zdůvodnění, proč žádosti OPŽP bude nejdříve hodnotit AOPK a až následně SFŽP. Člověk by tedy předpokládal, že projekt dostanou k hodnocení kompetentní osoby s biologickými znalostmi. Opak je bohužel pravdou, anebo úřední šiml řehtá a stejně chce všechno pro jistotu po žadateli. Jinak si totiž nelze vysvětlit, proč například nestačí prosté odkazy na odbornou literaturu, proč je potřeba články skenovat a vkládat do systému. A korunu tomu nasadil stejný požadavek týkající se knihy vydané samotnou AOPK. Za důkaz nekompetentního přístupu (biologicky vzdělaného) hodnotitele považuji například požadavek na zdůvodnění, proč je z obnovované vlhké louky potřeba vyta-hovat kořeny pokácených vrb, ale i výtku, že plánované aktivity neodpovídají vnitřní metodice AOPK – která ovšem platí pro AOPK, ale pro ostatní subjekty je irelevantní. Podobně nepochopitelné je i požadavek, aby byl popsán nejen cílový biotop, o jehož obnovu usilujeme, ale i výčet předpokládaných druhů a jejich odhadovaná početnost, to vše ve srovnání s podrobným popisem aktuálního zastoupení a četnosti. AOPK tak po žadateli chce detailní kvantitativní before-monitoring, o čemž není v podmínkách programu ani zmínka a který samozřejmě není hrazen. A opět zlatý hřeb: Požadavek zdůvodnit, proč byla lokalita (v NPR vyhlášené pro ptáky) vybrána, zda nikde v okolí nejsou vhodné podmínky pro hnízdění cí-

lových druhů a odkud je předpoklad, že se budou šířit. Otázky snad pochopitelné, pokud by projekt hodnotil železničář nebo jaderný fyzik, ale odborník na příslušném krajském středisku AOPK?

VDÁNÍ ROZHODNUTÍ – NEVER ENDING STORY

Jeden projekt nám ale prošel. Již v prosinci 2016, tedy jen něco málo přes půl roku po podání žádosti a doplnění v šibeničním šestidenním termínu, jsme dostali zprávu, že je projekt přijat a je potřeba doložit podklady pro vydání rozhodnutí o přidělení dotace. Dodavatele projektu s jedinou aktivitou jsme vysoutěžili celkem rychle a bez komplikací. Též objednávky na autorský i stavební dozor jsme odeslali dle pokynů. Jak šeredně jsme se ale mýlili, když jsme si představovali, že vydání rozhodnutí bude otázkou několika dnů nebo týdnů a budeme se moci plně soustředit na realizaci projektu. Bohužel jsme si nepsali počet hodin, které jsme od té doby na úpravách a opravách již mnohokrát upravených a opravených dokumentů strávili. Faktem ale je, že nyní je konec listopadu 2017, projekt je prakticky dokončený, brzy nám přijde faktura na 2 000 000 Kč a vydání rozhodnutí je stále v nedohlednu.

Část problémů při doplňování podkladů padá na vrub systému MS2014+, který bohužel působí, jako by ho v devadesátých letech vytvořila o víkendu parta studentů. Pracovat s ním vyžaduje silné nervy, a pokud jsme správně pochopili, nejsou z něj nadšení ani pracovníci AOPK/SFŽP. My jsme se pravidelně museli obracet na projektovou manažerku, protože jsme na něj byli prostě krátkí – nebo spíše ne dost chytří... Některé problémy jsme museli řešit s technickou podporou systému, kde čekací doba tři týdny není žádná míra.. MS2014+ je zřejmě nastavený na projekty jiného typu, takže projekty v ochraně přírody se musejí nesmyslně přizpůsobovat. Proč máme například stanovovat termín kolaudace u projektu, který nemá stavební povolení a tedy ani kolaudaci? Systém nám při kontrole také hlásil, že nesedí data výběrového řízení a uzavření smlouvy, přestože vše bylo v pořádku. Po zoufalém hledání, kde je chyba, jsme se dozvěděli, že to hlásí chybně a že to máme ignorovat. Spousta času jsme ztráceli tím, že při jakékoliv změně v dokumentu se znovu elektronicky podepisuje nejen daný dokument, ale i celá žádost, dokola a dokola. Kdo někdy viděl

podání žádosti ve výše zmíněných a řádově větších mnohamilionových projektech k Evropské komisi (kde se prostě podepíše celá žádost – tímto podpisem statutár stvrzuje celou žádost včetně všech příložených dokumentů), musel nechápavě kroutit hlavou: žadatel v OPŽP se upodepisuje k smrti.

Příkladem absurdity při předkládání podkladů k RoPD může být pokyn: „Kumulativní rozpočet musí na halře sedět na smlouvy. Bohužel vzor není zcela dokonalý a žadatelům se nedaří upravit si kumulativní rozpočet zaokrouhlením. V tomto případě je nutné vypracovat si v excelu svůj.“ Fajn nápad, žadatelé jsou šikovní a jistě si rádi ve volném čase (každý sám pro svůj projekt) připraví to, co placení úřední programátoři nezvládli.

Nepochopili jsme také, jak je možné, že se zásadní připomínka o nedodržení povolených procent vedlejších nákladů (když už se nekontrolují v rozpočtu automaticky) objevila až při bůhvíkolikáté kontrole třičtvrtě roku potom, co byl projekt schválen a co jsme předložili veškeré dokumenty včetně uzavřených smluv a objednávek. Že taková připomínka znamená nové kolo úprav několika dokumentů, ručních kontrol, aby vše „na halře sedělo“, nahrávání příloh do systému a nekonečně se točících modrých hvězdiček a sluníček (rozuměj elektronického podepisování dokumentů), ani netřeba dodávat.

Bylo by možné pokračovat, ale jako ukázka to zřejmě stačí.

NAVRCH HUJ, VESPOD FUJ

Kritizovat přebujelou administrativu se v posledních letech stalo národním sportem. Věnují se mu jak strejcové po hospodách, tak vrcholní politikové, nejsem tedy v tomto nijak originální. Ale přidáme-li k administrativní náročnosti i k nevládkám vysloveně nepřátelské nastavení některých podmínek programu, jako je velmi omezená možnost financování práce svépomocí nebo nutnost shánění vlastního podílu kofinancování, není se co divit, že se stále častěji setkáváme s lidmi (nejen z nevládního sektoru, ale například i z menších obcí), kteří po jedné zkušenosti s OPŽP říkají, že již nikdy podobnou chybu neudělají. Velké obce a státní organizace s celými odděleními projektových manažerů možná zvyšující se administrativní náročnost ani nepocítují, ale spočítat s ní spojené náklady by rozhodně stálo za to. Důležitější by ale bylo kompletně zrevidovat požadavky, proškrtat

zbytečnosti, zabránit duplicitním kontrolám těch samých věcí a dát větší zodpovědnost jak žadatelům a realizátorům projektů, tak jednotlivým zaměstnancům SFŽP i AOPK. A není k tomu zapotřebí ani nová vláda ani nový ministr, valná většina věcí, které kritizují, je v kompetenci resortních organizací. Pokud se ovšem současný trend nezmění a administrativní náročnost bude nadále růst, negativní dojmy budou i nadá-

le překrývat to pozitivní, co se díky OPŽP podařilo uskutečnit.

Nejhorší na celé věci je, že si na tuto absurditu začínáme zvykat. Že vlastně nikomu nepřípadá divné, že k vykácení křoví tam, kde měla být louka, nebo k vykopání díry na vlastním pozemku není příliš důležitá pila nebo bagr, ale především správně vyplněné kolonky v obrovském fasciklu nesrozumitelných formulářů. O efektiv-

ním využívání peněz nemůže být ani řeč. A protože jde o evropské peníze, negativní pocity se pak, třeba neúmyslně, přenášejí na celou Evropskou unii. A to je věc, kterou v současnosti můžeme potřebovat ze všeho nejméně.

BOX 1: NEJVÍC ADRENALINOVÁ POČÍTAČOVÁ HRA NA TRHU SE JMENUJE MS2014+

Se souhlasem Michala Medka přejímám jeho text z Facebooku, kterým si vybíjel frustraci z projektové aplikace MS2014+. Byť se týká jiného dotačního programu, zcela přesně ilustruje i naše zkušenosti s touto aplikací. (Pro úplnost je třeba dodat, že MMR po stížnosti uznalo znevýhodnění žadatele a věc řeší.)

- 7:21 po dvou hodinách snahy dostat se do záložky rozpočet píšu na MAS (vyhlašovatel výzvy)
- 7:50 dostávám telefonát, že se to bude řešit
- 9:01 už víme, že je to systémový problém a technici v Praze na něm pracují (zdá se, že zapomněli do systému zadat skupinu oprávněných žadatelů)
- 10:32 technici na tom stále ještě pracují, umožňují jim přístup na můj účet
- 12:00 končí oficiální deadline pro podání projektů
- 12:05 na MAS píše pán z MMR, že už ten problém odstranili a prodlužují deadline o hodinu, ovšem jak sám píše „je to dost šibeniční termín“
- 12:15 dozvídám se výše uvedené
- 12:16 zjišťuji, co všechno během opravy smazali
- 12:20 znovu se nedostanu na záložku rozpočtu, ale tentokrát už si umím poradit a znovu nahrávám data žadatele a znovu doplňuji přemazaná data
- 12:20 – 12:53 trhám si žíly
- 12:53 slavnostně finalizují projekt
- 12:54 přichází mi depeše, že jej mám elektronicky podepsat, hledám tlačítko na podpis
- 12:55 hledám tlačítko za pomoci manuálu (má tam být nějaká „oblast soubor“, která nikde není, tedy uživatelsky nikde není, ale chápu, že programátoři systému tak říkají určité nabídce)
- 12:59 panikařím, klikám na všechno, co jde, jestli tam někde bude to tlačítko podpisu, tak pěkně vyobrazené v manuálu
- 13:03 vzdávám to a volám na MAS, kde se dozvídám, že příjem žádostí byl ukončen
- 13:10 nacházím to tlačítko (samozřejmě se nově objevilo VLEVO DOLE)